

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

7 noiembrie 2018 *

„Trimitere preliminară – Competența Curții – Directiva 2003/86/CE – Dreptul la reîntregirea familiei – Articolul 12 – Nerespectarea termenului de trei luni de la data acordării unei protecții internaționale – Beneficiar al statutului conferit de protecția subsidiară – Respingerea unei cereri de viză”

În cauza C-380/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos), prin decizia din 21 iunie 2017, primită de Curte la 26 iunie 2017, în procedura

K,

B

împotriva

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Vilaras, președinte al Camerei a patra, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, și domnii J. Malenovský, L. Bay Larsen (raportor), M. Safjan și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 martie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru K și B, de C. J. Ullersma și de L. van Leer, advocaten;
- pentru guvernul neerlandez, de K. Bulterman și de H. S. Gijzen, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Cattabriga și de G. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 27 iunie 2018,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO 2003, L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între K și B, resortisanți ai unor țări terțe, pe de o parte, și Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (secretarul de stat pentru securitate și justiție, Țările de Jos) (denumit în continuare „secretarul de stat”), pe de altă parte, în legătură cu respingerea de către acesta din urmă a unei cereri de viză pentru o ședere mai lungă de trei luni în scopul reîntregirii familiei.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2003/86

- 3 Considerentul (8) al Directivei 2003/86 are următorul cuprins:
„O atenție deosebită ar trebui acordată situației refugiaților, ca urmare a motivelor care i-au constrâns să își părăsească țara și care îi împiedică să ducă o viață în familie normală în țara lor. Prin urmare, ar trebui prevăzute condiții mai favorabile pentru exercitarea dreptului acestora la reîntregirea familiei.”
- 4 Articolul 3 alineatul (2) litera (c) din această directivă prevede:
„Prezenta directivă nu se aplică atunci când susținătorul reîntregirii este un resortisant al unei țări terțe:

[...]

(c) autorizat să locuiască într-un stat membru în temeiul unei forme subsidiare de protecție, în conformitate cu obligațiile internaționale, cu legislațiile interne sau cu practicile statelor membre sau care solicită o autorizare de ședere în acest temei și este în așteptarea unei decizii cu privire la statutul său.”
- 5 Articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată enumeră membrii de familie ai susținătorului reîntregirii în cazul cărora statele membre autorizează intrarea și șederea, în conformitate cu aceeași directivă.
- 6 Articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2003/86 prevede:
„În timpul examinării cererii, statele membre se asigură că acordă atenția cuvenită interesului superior al copilului minor.”

7 Articolul 7 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:

„La depunerea cererii de reîntregire a familiei, statul membru în cauză poate cere persoanei care a depus cererea să furnizeze dovada că susținătorul reîntregirii dispune:

- (a) de o locuință considerată normală pentru o familie de dimensiuni comparabile în aceeași regiune și care corespunde standardelor generale de sănătate și de siguranță în vigoare în statul membru în cauză;
- (b) de o asigurare de sănătate care acoperă toate riscurile acoperite în mod normal pentru propriii resortisanți în statul membru în cauză, atât pentru susținătorul reîntregirii, cât și pentru membrii familiei;
- (c) de resurse stabile, constante și suficiente pentru a se întreține pe sine și pe ceilalți membri ai familiei fără a recurge la sistemul de asistență socială al statului membru în cauză. [...]

8 Articolele 10 și 11 din respectiva directivă stabilesc normele pe care statele membre trebuie să le aplice refugiaților pe care îi recunosc ca atare.

9 Articolul 12 din aceeași directivă prevede:

„(1) Prin derogare de la articolul 7, statele membre nu pot impune refugiatului și/sau membrilor familiei să furnizeze, în ceea ce privește cererile privind membrii familiei menționați la articolul 4 alineatul (1), elemente justificative care să ateste că îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7.

[...]

Statele membre pot solicita refugiatului să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1), în cazul în care cererea de reîntregire a familiei nu este depusă în termen de trei luni de la data acordării statutului de refugiat.

(2) Prin derogare de la articolul 8, statele membre nu impun refugiatului condiția de a fi avut reședința pe teritoriul lor pe o anumită perioadă înainte ca membrii familiei să i se alăture.”

10 Articolul 17 din Directiva 2003/86 prevede:

„Statele membre țin seama în mod adecvat de natura și soliditatea legăturilor de familie ale persoanei și de durata rezidenței sale în statul membru, precum și de existența unor legături familiale, culturale sau sociale cu țara de origine, în cazul respingerii unei cereri, al retragerii sau al refuzului de reînnoire al permisului de ședere, precum și în cazul luării unei măsuri de îndepărtare a susținătorului reîntregirii sau a membrilor familiei sale.”

Directiva 2004/83/CE

- 11 Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52) enunță în considerentul (25):

„Este necesară stabilirea criteriilor pe care ar trebui să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Aceste criterii ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale în temeiul instrumentelor privind drepturile omului și a practicilor deja existente în statele membre.”

Directiva 2011/95/UE

- 12 Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9) enunță în considerentul (34):

„Este necesară stabilirea criteriilor comune pe care ar trebui să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Aceste criterii ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale în temeiul instrumentelor privind drepturile omului și a practicilor deja existente în statele membre.”

Dreptul neerlandez

- 13 Articolul 29 alineatele 1, 2 și 4 din Vreemdelingenwet 2000 (Legea din 2000 privind resortisanții străini) prevede:

„1. Permisul de ședere pe durată determinată [...] poate fi acordat resortisanților străini care:

- a) au statutul de refugiați sau
- b) dovedesc în suficientă măsură că există motive întemeiate să se presupună că, în cazul unei expulzări, există un risc real de a fi supuși:
 - 1°. pedepsei cu moartea sau execuției;
 - 2°. torturii ori tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante;
 - 3°. unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.

2. Permisul de ședere pe durată determinată prevăzut la articolul 28 poate fi de asemenea acordat membrilor de familie enumerați mai jos dacă, la momentul sosirii resortisantului străin în cauză, aceștia făceau parte din familia sa și dacă fie au sosit în Țările de Jos concomitent cu resortisantul respectiv, fie s-au alăturat acestuia din urmă în termen de trei luni de la data la care acestui resortisant i s-a eliberat un permis de ședere pe durată determinată.

[...]

4. Permisul de ședere pe durată determinată [...] poate fi de asemenea acordat unui membru de familie în sensul alineatului (2) care nu s-a alăturat resortisantului străin vizat la alineatul (1) în termen de trei luni de la data la care acestui resortisant i s-a eliberat un permis de ședere [...] dacă, în acest termen de trei luni, o cerere de viză pentru o ședere de mai mult de trei luni a fost formulată de către sau pentru acest membru de familie.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 14 F. G., resortisant al unei țări terțe, beneficiază de la 23 septembrie 2014, în Țările de Jos, de statutul conferit prin protecția subsidiară.
- 15 La 22 ianuarie 2015, acesta a depus o cerere pentru a obține o viză în scopul reîntregirii familiei pentru K și, respectiv, B, soția și, respectiv, fiica sa minoră.
- 16 La 20 aprilie 2015, secretarul de stat a respins această cerere pentru motivul că fusese depusă la mai mult de trei luni după obținerea de către F. G. a unui permis de ședere în Țările de Jos, fără ca această întârziere să fie scuzabilă.
- 17 În urma unei contestații formulate de K și B, secretarul de stat, printr-o decizie din 8 noiembrie 2015, a menținut decizia sa inițială.
- 18 K și B au introdus o acțiune împotriva acestei decizii la rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (Tribunalul din Haga, sediul din Amsterdam, Țările de Jos). Prin hotărârea din 24 iunie 2016, instanța menționată a respins această acțiune.
- 19 K și B au formulat apel la instanța de trimitere împotriva acestei hotărâri.
- 20 Această instanță consideră că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2003/86, situația în discuție în litigiul principal nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive, în măsura în care susținătorul reîntregirii este un beneficiar al statutului conferit prin protecția subsidiară.
- 21 Normele directivei menționate s-ar aplica totuși, în mod direct și necondiționat, beneficiarilor statutului conferit prin protecția subsidiară, având în vedere că legiuitorul neerlandez a decis să le aplice aceste norme pentru a le asigura un tratament identic cu cel care este garantat refugiaților.
- 22 Deși, pentru acest motiv, instanța de trimitere consideră că interpretarea articolului 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 este decisivă pentru soluționarea litigiilor principale, aceasta ridică însă problema, în lumina Hotărârii din 18 octombrie 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), dacă Curtea este competentă să răspundă la o întrebare preliminară privind interpretarea acestui articol într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal.
- 23 În cazul unui răspuns afirmativ, instanța de trimitere ridică problema compatibilității cu această dispoziție a normelor care reglementează depunerea unei cereri în scopul reîntregirii familiei prevăzute de legislația neerlandeză.
- 24 În aceste condiții, Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Ținând seama de dispozițiile articolului 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva [2003/86], precum și de Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), este Curtea competentă să răspundă la întrebările preliminare adresate de o instanță neerlandeză care privesc interpretarea unor dispoziții din această directivă, în cadrul unui litigiu care are ca obiect dreptul de ședere al

unui membru de familie al unui beneficiar al [statutului conferit prin] protecți[a] subsidiar[ă] în cazul în care, potrivit dispozițiilor dreptului neerlandez, această directivă a fost declarată aplicabilă în mod direct și necondiționat beneficiarilor [statutului conferit prin] protecți[a] subsidiar[ă]?

- 2) Economia Directivei [2003/86] se opune unei dispoziții naționale precum cea în discuție în litigiul principal, potrivit căreia o cerere de luare în considerare, în scopul reîntregirii familiei, pe baza dispozițiilor mai favorabile ale capitolului V din această directivă poate fi respinsă numai pentru motivul că nu a fost depusă în termenul prevăzut la articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf?

În ceea ce privește răspunsul la această întrebare, prezintă relevanță faptul că, în cazul depășirii termenului menționat anterior, se poate depune o cerere de reîntregire a familiei – indiferent dacă depunerea are loc după o respingere – în cadrul căreia se examinează dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 7 din Directiva [2003/86] și se ține seama de interesele și de împrejurările menționate la articolul 5 alineatul (5) și la articolul 17 din aceeași directivă?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 25 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Curtea este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să interpreteze articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la dreptul la reîntregirea familiei al unui beneficiar al statutului conferit prin protecția subsidiară, atunci când această dispoziție a devenit aplicabilă într-o astfel de situație, în mod direct și necondiționat, prin intermediul dreptului național.
- 26 Articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2003/86 precizează în special că această directivă nu se aplică atunci când susținătorul reîntregirii este un resortisant al unei țări terțe autorizat să locuiască într-un stat membru în temeiul unei forme subsidiare de protecție, în conformitate cu obligațiile internaționale, cu legislațiile interne sau cu practicile statelor membre.
- 27 Rezultă, desigur, din însuși modul de redactare a dispoziției menționate că aceasta vizează formele subsidiare de protecție acordate pe o bază internațională sau națională, fără a se face referire în mod direct la statutul conferit prin protecția subsidiară prevăzut de dreptul Uniunii.
- 28 Nu se poate deduce însă din aceasta că Directiva 2003/86 este aplicabilă într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care susținătorul reîntregirii familiei beneficiază de acest statut.
- 29 Astfel, trebuie amintit, în primul rând, că statutul conferit prin protecția subsidiară prevăzut de dreptul Uniunii a fost instituit prin Directiva 2004/83, care a fost adoptată ulterior Directivei 2003/86. Lipsa unei trimeri directe la respectivul statut în directiva menționată nu poate, în aceste condiții, să fie considerată determinantă.
- 30 În al doilea rând, reiese din propunerea modificată de directivă a Consiliului privind dreptul la reîntregirea familiei [COM(2000) 624 final], prezentată de Comisie la 10 octombrie 2000 (JO 2001, C 62 E, p. 99), că situația de excludere care figurează la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2003/86 a fost introdusă tocmai în vederea instituirii viitoare a unui statut de protecție subsidiară comun statelor membre, cu ocazia căreia Comisia intenționa să propună inserarea unor dispoziții privind reîntregirea familiei adaptate resortisanților unor țări terțe care beneficiază de un astfel de statut, ceea ce sugerează că situația de excludere respectivă a fost prevăzută într-adevăr în vederea excluderii acestor resortisanți ai unor țări terțe din domeniul de aplicare al directivei menționate.

- 31 În al treilea rând, reiese atât din considerentul (25) al Directivei 2004/83, cât și din considerentul (34) al Directivei 2011/95 că criteriile pe care trebuie să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale și a practicilor deja existente în statele membre.
- 32 Întrucât criteriile comune pentru acordarea protecției subsidiare au fost astfel inspirate din sistemele existente în statele membre pe care acestea urmăresc să le armonizeze, dacă este necesar prin înlocuirea lor, articolul 3 alineatul (2) litera c) din Directiva 2003/86 ar fi în mare măsură privat de efectul său util dacă ar trebui interpretat în sensul că nu vizează beneficiarii statutului conferit prin protecția subsidiară prevăzut de dreptul Uniunii.
- 33 Din cele de mai sus rezultă că Directiva 2003/86 trebuie interpretată în sensul că nu se aplică resortisanților unor țări terțe membri de familie ai unui beneficiar al statutului conferit prin protecția subsidiară, precum reclamanții din litigiul principal.
- 34 Reiese totuși dintr-o jurisprudență constantă a Curții că aceasta este competentă să statueze asupra cererilor de decizie preliminară referitoare la dispoziții de drept al Uniunii în cazuri în care, deși situația de fapt din litigiile principale nu intră direct în domeniul de aplicare al acestui drept, dispozițiile dreptului menționat au devenit aplicabile prin intermediul dreptului național ca urmare a trimiterii realizate de acesta din urmă la conținutul acelor dispoziții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punctul 17, Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punctul 45, și Hotărârea din 15 noiembrie 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, punctul 53).
- 35 Astfel, în asemenea cazuri, există un interes cert al Uniunii Europene ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punctul 46, și Hotărârea din 22 martie 2018, Jacob și Lassus, C-327/16 și C-421/16, EU:C:2018:210, punctul 34).
- 36 Astfel, o interpretare dată de Curte dispozițiilor de drept al Uniunii în situații care nu intră în domeniul de aplicare al acestora se justifică atunci când dispozițiile menționate au devenit aplicabile în mod direct și necondiționat în asemenea situații prin intermediul dreptului național pentru a se asigura un tratament identic acestor situații și situațiilor care intră în domeniul de aplicare al respectivelor dispozițiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punctul 19, Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punctul 47, și Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, punctul 33).
- 37 În speță, instanța de trimitere, singura competentă să interpreteze dreptul național, în cadrul sistemului de cooperare judiciară stabilit de articolul 267 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iulie 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, punctul 33, și Hotărârea din 14 iunie 2017, Online Games și alții, C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 45), a precizat că legiuitorul neerlandez a decis să asigure beneficiarilor statutului conferit prin protecția subsidiară un tratament mai favorabil decât cel prevăzut de Directiva 2003/86, aplicându-le normele privind refugiații prevăzute de această directivă. Instanța menționată a dedus din aceasta că, în temeiul dreptului neerlandez, era ținută să aplice articolul 12 alineatul (1) din directiva menționată în cauza principală.
- 38 În aceste condiții, este necesar să se considere că, astfel cum arată de asemenea guvernul neerlandez, această dispoziție a devenit aplicabilă, în mod direct și necondiționat, prin intermediul dreptului neerlandez în situații precum cele în discuție în litigiul principal și că există, prin urmare, un interes cert al Uniunii ca Curtea să se pronunțe cu privire la cererea de decizie preliminară.

- 39 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție de împrejurarea că articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2003/86 exclude în mod expres situațiile precum cele în discuție în litigiile principale din domeniul de aplicare al acestei directive.
- 40 Astfel, reiese din cuprinsul punctelor 36-43 din Hotărârea C și A (C-257/17), pronunțată astăzi, că o astfel de împrejurare nu este de natură să repună în discuție competența Curții de a se pronunța asupra unei cereri de decizie preliminară în cadrul definit de jurisprudența constantă a Curții amintită la punctele 34-36 din prezenta hotărâre.
- 41 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la prima întrebare că Curtea este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să interpreteze articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la dreptul la reîntregirea familiei al unui beneficiar al statutului conferit prin protecția subsidiară, atunci când această dispoziție a devenit aplicabilă într-o astfel de situație, în mod direct și necondiționat, prin intermediul dreptului național.

Cu privire la a doua întrebare

- 42 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 se opune unei reglementări naționale care permite respingerea unei cereri de reîntregire a familiei depuse pentru un membru de familie al unui refugiat, pe baza dispozițiilor mai favorabile aplicabile refugiaților care figurează în capitolul V din această directivă, pentru motivul că această cerere a fost depusă la mai mult de trei luni de la acordarea statutului de refugiat susținătorului reîntregirii, oferindu-se în același timp posibilitatea de a depune o nouă cerere în cadrul unui alt regim.
- 43 Articolul 12 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2003/86 prevede că, prin derogare de la articolul 7 din această directivă, statele membre nu pot impune refugiatului sau membrilor de familie ai acestuia să furnizeze, în ceea ce privește cererile privind membrii familiei menționați la articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată, elemente justificative care să ateste că susținătorul reîntregirii îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7 din aceeași directivă.
- 44 Cu toate acestea, deși, după cum se precizează în considerentul (8) al Directivei 2003/86, aceasta prevede, pentru refugiați, condiții mai favorabile pentru exercitarea dreptului acestora la reîntregirea familiei, printre care figurează regimul instituit la articolul 12 alineatul (1) primul paragraf din această directivă, totuși statele membre au posibilitatea de a subordona beneficiul acestui regim condiției ca cererea să fie depusă într-un anumit termen.
- 45 Astfel, articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din directiva menționată precizează că statele membre pot solicita refugiatului să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din aceeași directivă în cazul în care cererea de reîntregire a familiei nu este depusă în termen de trei luni de la data acordării statutului de refugiat.
- 46 Rezultă din articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2003/86 că legiuitorul Uniunii a autorizat statele membre să aplice, în ceea ce privește condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2003/86, regimul de drept comun în locul regimului favorabil aplicabil în mod normal refugiaților în cazul în care cererea de reîntregire a familiei a fost depusă după expirarea unui anumit termen după acordarea statutului de refugiat.

- 47 În consecință, este permis statelor membre, dacă consideră că este oportun, să nu trateze cererile de reîntregire a familiei depuse de refugiați potrivit regimului favorabil prevăzut la articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86, ci potrivit regimului de drept comun aplicabil cererilor de reîntregire a familiei în cazul în care aceste cereri sunt depuse după expirarea termenului prevăzut la articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din această directivă.
- 48 Articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2003/86 nu poate fi interpretat în sensul că impune statelor membre să considere că depășirea, fără motive întemeiate, a termenului de depunere a unei cereri de reîntregire a familiei în temeiul regimului favorabil prevăzut la articolul 12 alineatul (1) primul paragraf din această directivă nu constituie decât un element care trebuie luat în considerare printre altele în aprecierea globală a temeiniciei acestei cereri și care poate fi contrabalansat de alte considerații.
- 49 Astfel, pe de o parte, reținerea acestei interpretări, care nu se poate întemeia pe modul de redactare a articolului 12 din directiva menționată, ar priva de eficacitate și de claritate norma de delimitare a domeniilor de aplicare respective ale regimurilor aplicabile cererilor de reîntregire a familiei depuse de refugiați pe care statele membre au posibilitatea să le instituie pe baza termenului stabilit la articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din aceeași directivă.
- 50 Pe de altă parte, depășirea termenului de depunere a unei cereri de reîntregire a familiei prevăzut la articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2003/86 nu are o implicare directă cu privire la autorizarea intrării sau a șederii membrilor de familie ai susținătorului reîntregirii, ci permite numai să se determine cadrul în care aceasta trebuie să fie examinată. Întrucât aprecierea temeiniciei unei astfel de cereri nu poate, în practică, să fie realizată decât odată stabilit regimul aplicabil acesteia, constatarea depășirii acestui termen nu poate fi pusă în balanță cu considerații referitoare la temeinicia cererii respective.
- 51 Articolul 5 alineatul (5) și articolul 17 din Directiva 2003/86 nu pot justifica o soluție diferită.
- 52 Astfel, decizia unui stat membru care impune îndeplinirea condițiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din această directivă nu se opune ca temeinicia reîntregirii familiei care se solicită să fie examinată ulterior, ținându-se seama în mod corespunzător, în conformitate cu articolul 5 alineatul (5) și cu articolul 17 din directiva menționată, de interesul superior al copilului minor, de natura și de soliditatea legăturilor de familie ale persoanei și de durata rezidenței sale în statul membru, precum și de existența unor legături familiale, culturale sau sociale cu țara sa de origine.
- 53 În acest context, statul membru în cauză va fi în măsură să respecte cerința privind individualizarea examinării cererii de reîntregire a familiei care rezultă din articolul 17 din Directiva 2003/86 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2015, K și A, C-153/14, EU:C:2015:453, punctul 60), care impune în special să se țină seama de particularitățile legate de calitatea de refugiat a susținătorului reîntregirii. Astfel, după cum se amintește în considerentul (8) al acestei directive, o atenție deosebită trebuie acordată situației refugiaților, dat fiind că nu pot avea în vedere să ducă o viață de familie normală în țara lor de origine, că au putut fi separați de familiile lor pentru o lungă perioadă înainte să le fie acordat statutul de refugiat și că obținerea condițiilor materiale impuse la articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată poate prezenta, pentru aceștia, o dificultate mai mare în raport cu alți resortisanți ai unor țări terțe.
- 54 Din cele de mai sus rezultă că interpretarea articolului 12 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2003/86 expusă la punctul 48 din prezenta hotărâre nu împiedică luarea în considerare, înainte de adoptarea unei decizii finale cu privire la reîntregirea familiei care se solicită, a tuturor elementelor prevăzute la articolul 5 alineatul (5) și la articolul 17 din directiva menționată.

- 55 În aceste condiții, deși legiuitorul Uniunii a autorizat statele membre să impună respectarea condițiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din această directivă, în cazul vizat la articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din aceeași directivă, acesta nu a stabilit însă în ce mod trebuie tratată, pe plan procedural, o cerere depusă tardiv în temeiul regimului favorabil prevăzut la articolul 12 alineatul (1) primul paragraf din directiva menționată.
- 56 În aceste condiții, în lipsa unor norme stabilite de dreptul Uniunii în această privință, revine, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, ordinii juridice a statului membru în cauză să stabilească aceste modalități în temeiul principiului autonomiei procedurale, cu condiția însă ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, punctul 42 și jurisprudența citată).
- 57 În ceea ce privește principiul echivalenței, nu reiese din niciun element din dosarul prezentat Curții și nu s-a susținut nicidecum în cadrul prezentei proceduri că situații similare de natură internă ar fi tratate diferit în dreptul neerlandez.
- 58 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, punctul 44 și jurisprudența citată).
- 59 În speță, o reglementare națională care permite să se respingă o cerere de reîntregire a familiei depusă pentru un membru de familie al unui refugiat, pe baza dispozițiilor mai favorabile care figurează în capitolul V din Directiva 2003/86, pentru motivul că această cerere a fost depusă la mai mult de trei luni de la acordarea statutului de refugiat susținătorului reîntregirii, oferindu-se în același timp posibilitatea de a prezenta o nouă cerere în cadrul unui alt regim, nu este, în sine, de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului la reîntregirea familiei conferit de Directiva 2003/86.
- 60 Astfel, respingerea cererii de reîntregire a familiei depuse în cadrul unui regim național instituit pentru punerea în aplicare a articolului 12 alineatul (1) primul paragraf din această directivă nu presupune faptul că dreptul la reîntregirea familiei nu va putea fi garantat, această reîntregire putând fi acordată în cadrul unui alt regim, în urma depunerii unei cereri în acest sens.
- 61 Deși întârzierea și constrângerile administrative pe care le implică depunerea unei noi cereri pot constitui un inconvenient cert pentru persoana în cauză, acest inconvenient nu este totuși de o asemenea amploare încât să se poată considera, în principiu, că împiedică practic această persoană să invoce în mod eficient dreptul la reîntregirea familiei.
- 62 Situația ar fi însă diferită, mai întâi, în cazul în care respingerea primei cereri de reîntregire a familiei ar putea interveni în situații în care circumstanțe specifice fac în mod obiectiv scuzabilă depunerea tardivă a acestei cereri.
- 63 În continuare, în măsura în care o reglementare națională impune refugiaților să își exercite drepturile la scurt timp după acordarea statutului de refugiat, într-un moment în care cunoștințele lor lingvistice și referitoare la procedurile statului membru gazdă pot fi destul de scăzute, persoanele în cauză trebuie în mod imperativ să fie informate pe deplin cu privire la consecințele deciziei de respingere a primei cereri și la măsurile pe care trebuie să le ia pentru a-și exercita în mod eficace dreptul la reîntregirea familiei.

- 64 În sfârșit, trebuie să se sublinieze că articolul 12 alineatul (1) al treilea paragraf din Directiva 2003/86 permite statelor membre să deroge numai de la articolul 12 alineatul (1) primul paragraf din această directivă, impunând refugiatului să îndeplinească cerințele prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată.
- 65 Prin urmare, unui refugiat care a depus cererea de reîntregire a familiei la mai mult de trei luni de la acordarea statutului de refugiat trebuie să i se aplice totuși condițiile mai favorabile privind exercitarea dreptului la reîntregirea familiei aplicabile refugiaților, prevăzute la articolele 10 și 11 sau la articolul 12 alineatul (2) din aceeași directivă.
- 66 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 nu se opune unei reglementări naționale care permite respingerea unei cereri de reîntregire a familiei depuse pentru un membru de familie al unui refugiat, pe baza dispozițiilor mai favorabile aplicabile refugiaților care figurează în capitolul V din această directivă, pentru motivul că această cerere a fost depusă la mai mult de trei luni de la acordarea statutului de refugiat susținătorului reîntregirii, oferindu-se în același timp posibilitatea de a depune o nouă cerere în cadrul unui alt regim, cu condiția ca această reglementare:
- să prevadă că un astfel de motiv de refuz nu poate fi reținut în situații în care circumstanțe specifice fac în mod obiectiv scuzabilă depunerea tardivă a primei cereri;
 - să prevadă că persoanele în cauză sunt pe deplin informate cu privire la consecințele deciziei de respingere a primei cereri și la măsurile pe care trebuie să le ia pentru a-și exercita în mod eficace dreptul la reîntregirea familiei și
 - să garanteze că susținătorii reîntregirii recunoscuți ca refugiați continuă să beneficieze de condițiile mai favorabile privind exercitarea dreptului la reîntregirea familiei aplicabile refugiaților, prevăzute la articolele 10 și 11 sau la articolul 12 alineatul (2) din directiva menționată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) Curtea este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să interpreteze articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la dreptul la reîntregirea familiei al unui beneficiar al statutului conferit prin protecția subsidiară, atunci când această dispoziție a devenit aplicabilă într-o astfel de situație, în mod direct și necondiționat, prin intermediul dreptului național.
- 2) Articolul 12 alineatul (1) din Directiva 2003/86 nu se opune unei reglementări naționale care permite respingerea unei cereri de reîntregire a familiei depuse pentru un membru de familie al unui refugiat, pe baza dispozițiilor mai favorabile aplicabile refugiaților care figurează în capitolul V din această directivă, pentru motivul că această cerere a fost depusă la mai mult

de trei luni de la acordarea statutului de refugiat susținătorului reîntregirii, oferindu-se în același timp posibilitatea de a depune o nouă cerere în cadrul unui alt regim, cu condiția ca această reglementare:

- **să prevadă că un astfel de motiv de refuz nu poate fi reținut în situații în care circumstanțe specifice fac în mod obiectiv scuzabilă depunerea tardivă a primei cereri;**
- **să prevadă că persoanele în cauză sunt pe deplin informate cu privire la consecințele deciziei de respingere a primei cereri și la măsurile pe care trebuie să le ia pentru a-și exercita în mod eficace dreptul la reîntregirea familiei și**
- **să garanteze că susținătorii reîntregirii recunoscuți ca refugiați continuă să beneficieze de condițiile mai favorabile privind exercitarea dreptului la reîntregirea familiei aplicabile refugiaților, prevăzute la articolele 10 și 11 sau la articolul 12 alineatul (2) din directiva menționată.**

Semnături